

**Міністерство охорони здоров'я України
Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова**

Навчально-науковий інститут психології та ментального здоров'я

Кафедра медицини катастроф та військової медицини

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. проректора ЗВО з науково-педагогічної
та навчальної роботи

Володимир ШКОЛЬНИКОВ

«31» серпня 2026 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
Обов'язкової навчальної дисципліни**

ОК 9 КРИЗОВА ПСИХОЛОГІЯ

**підготовки другий (магістерський) рівень вищої освіти
галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація
та міжнародні відносини»
спеціальності С4 «Психологія»**

2026 рік

Робоча програма з дисципліни **«Кризова психологія»** підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, освітньої кваліфікації «Магістр психології», професійної кваліфікації **«Практичний психолог (соціальна сфера)»** 20с.

«28» серпня 2026 року

Розробники:

ст. викладач Вікторія АНГЕЛЬСЬКА,

ст. викладач Наталія ГУМЕНЮК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри медицини катастроф та військової медицини

Протокол від «28» серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри медицини
катастроф та військової медицини

доц. ЗВО Матвійчук М.В.

«28» серпня 2026 року

Схвалено методичною радою загальноосвітніх і загальнотеоретичних дисциплін Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова за напрямом підготовки: другого (магістерського) рівня вищої освіти у галузі знань: Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Протокол від «29» серпня 2026 року № 1

«29» серпня 2026 року Голова ради

доц. ЗВО Анатолій КОРОЛЬ

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Кризова психологія» складена відповідно до ОПП «Психологія» (2026) для другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С 4 Психологія, освітньої програми «Психологія»

відповідно до Стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564 (із змінами).

Анотація навчальної дисципліни

Програма дисципліни «Кризова психологія» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у вищих навчальних закладах освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, примірною навчальною програмою підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань: С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С4 Психологія.

Дисципліна є *обов'язковим* компонентом освітньо-професійної програми «Психологія», циклу *професійної* підготовки магістра психології розрахована на 3,0 кредити, які здобувачі освіти засвоюють протягом 3 семестру на другому році навчання для денної та заочної форми навчання.

Основною фокусною темою програми є комплексне вивчення теорії та практики кризової психології, що є необхідним для успішного засвоєння циклу професійної підготовки магістра. Предметний напрямок охоплює організацію та надання психологічної допомоги в екстремальних ситуаціях (зокрема при бойовій травмі) та умовах підвищеного ризику. Фокус спрямований на інтеграцію теоретичних знань про закономірності життєвих криз із практичними навичками психологічного дослідження, консультування осіб з постстресовими розладами, надання масової психологічної підтримки та оцінки професійної готовності фахівців до роботи в екстремальних умовах.

Робоча програма складена на основі:

освітньо-професійної програми «Психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої кваліфікації «Магістр психології», галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини спеціальності С Психологія у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (Вінниця - 2026);

навчального плану Навчально-наукового інституту психології та ментального здоров'я ОПП «Психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня за спеціальністю С4 Психологія на 2026-2028 навчальний рік;

чинного Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова;

стандарту вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564 (із змінами).

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Кризова психологія» складена відповідно до порядку підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня освіти у закладах вищої освіти України у відповідності до вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу ECTS, навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С4 Психологія.

Видами навчальних знань згідно з навчальним планом є: а) лекції, б) практичні заняття, в) самостійна робота студентів.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях у відповідності з конкретними цілями. Рівень підготовки студентів: визначається на підставі результатів тестування, письмової або усної відповіді на контрольні питання, розв'язуванні ситуаційних задач.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по її завершенню у формі іспиту згідно навчального плану для спеціальності С4 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є організація та надання психологічної допомоги в екстремальних та кризових ситуаціях, організація роботи в умовах підвищеного ризику виникнення екстремальних ситуацій, базових принципів і методів роботи психолога в кризових та екстремальних ситуаціях.

Міждисциплінарні зв'язки: Вивчення дисципліни «Кризова психологія» ґрунтується на базових знаннях, набутих студентами під час здобуття вищої освіти першого (бакалаврського) рівня та інтегрується з дисциплінами загальної підготовки «Спецпрактикум з психологічного консультування», «Практикум з психодіагностики», «Соціально-психологічний тренінг», «Психологічна корекція і психопрофілактика», «Пропедевтика психіатрії». Закладає основи для написання кваліфікаційної роботи, та застосування знань під час проходження переддипломної практик та у професійній діяльності. Формує у студентів фундаментальні теоретичні знання та практичні навички щодо організації та проведення соціально-психологічних заходів у надзвичайних та кризових ситуаціях, зокрема надання психологічної підтримки постраждалим і ефективної взаємодії з командою в екстремальних умовах.

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни є «Кризова психологія» є здатність фахівця організовувати та надавати психологічну допомогу особистості в умовах життєвих криз, травматичних подій та станів гострого горя; вміння застосовувати методи психологічного дослідження, кризового консультування та супроводу для мінімізації негативних наслідків посттравматичного стресу; оволодіння техніками кризової інтервенції та психологічної стабілізації; а також здійснення комплексної оцінки психологічного стану та адаптивного потенціалу клієнта.

2.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Кризової психології» є:

- формування знань про природу, види та динаміку кризових станів особистості та уміння виявляти психологічні проблеми осіб різних вікових і соціальних груп, вразливих верств населення та осіб у складних життєвих обставинах;
- формування практичних навичок діагностики наслідків бойового стресу, надання екстреної психологічної допомоги та проведення комплексної реабілітації учасників бойових дій згідно з нормативно-правовими документами України;
- оволодіння технологіями першої психологічної допомоги, кризового консультування та психопрофілактики, вміннями розробляти та оцінювати програми психологічних інтервенцій;
- формування вміння приймати фахові рішення в складних і непередбачуваних умовах з урахуванням вікових, гендерних, культуральних та індивідуальних особливостей клієнтів;
- розвиток навичок взаємодії з клієнтами та їхніми сім'ями, роботи в мультидисциплінарних командах і перенаправлення до профільних фахівців;
- засвоєння етичних норм професійної діяльності, принципів конфіденційності та соціальної відповідальності;
- розвиток критичного мислення, здатності оцінювати межі власної компетентності та

запобігати емоційному вигоранню через супервізію та інтервізію..

2.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Згідно ОПП “Психологія” (2026) дисципліна забезпечує набуття студентами наступних компетентностей:

Інтегральна (ІК): Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти і виконувати свою професійну діяльність з 8 урахуванням та на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК13. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нестандартних ситуацій професійної діяльності.

ЗК14. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК16. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

ЗК17. Здатність забезпечувати конфіденційність особистої інформації.

Спеціальні компетентності (СК):

Результати навчання:

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, планувати, організовувати та удосконалювати власну професійну діяльність, підвищувати кваліфікацію, здійснювати самоосвіту.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК14. Здатність виявляти психологічні проблеми осіб різних вікових та соціальних груп, представників вразливих верств населення та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах.

СК19. Здатність взаємодіяти з особами, які звертаються за психологічною допомогою, їхніми батьками (особами, які їх замінюють), їхніми сім'ями.

СК20. Здатність перенаправляти осіб, які звертаються за психологічною допомогою, за потребою до відповідного профільного фахівця, або установи (закладу).

СК21. Здатність брати участь та здійснювати супервізію та інтервізію з метою профілактики емоційного вигорання.

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР13. Застосовувати професійні технології, спрямовані на покращення психологічного здоров'я, психологічне відновлення, психосоціальну стабілізацію і створення безпечного психологічного середовища, здійснювати психопрофілактику та профілактику негативних соціальних проявів у поведінці соціальних груп і окремих

осіб.

ПР14. Визначати психологічні проблеми і надавати психологічну допомогу з урахуванням вікових, гендерних, культуральних, особистісних та інших індивідуальних особливостей осіб, які звертаються за психологічною допомогою.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- теоретичні основи кризової психології: види, динаміку та феноменологію нормативних і ненормативних (ситуативних) криз;
- принципи та алгоритми надання психологічної допомоги в кризових ситуаціях і після психотравмуючих подій;
- особливості бойового стресу, критерії діагностики гострих стресових розладів (ГСР) і ПТСР;
- теоретико-практичні основи психології горя і втрати та алгоритми психологічного супроводу на різних етапах горювання;
- сучасні доказові психотерапевтичні підходи до роботи з ПТСР і роль медикаментозного супроводу в межах мультидисциплінарної команди;
- нормативно-правові засади надання психологічної допомоги та реабілітації учасників бойових дій в Україні;
- етичні принципи роботи кризового психолога, вимоги до забезпечення конфіденційності інформації;
- чинники, прояви та методи профілактики вторинної травматизації та професійного вигорання.

вміти:

- діагностувати та диференціювати психічні стани осіб у кризовій ситуації або з наслідками психотравми, оцінювати адаптивний потенціал особистості;
- застосовувати техніки кризової інтервенції та надавати невідкладну психологічну допомогу клієнтам у стані гострого стресу;
- застосовувати методи кризового консультування, стабілізації, управління стресом і розвитку ефективних копінг-стратегій;
- сприяти емоційній стабілізації клієнтів та відновленню в них почуття контролю над власною поведінкою і життям;
- розробляти та впроваджувати програми психологічного супроводу й реабілітації в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати їх ефективність;
- здійснювати емпатійну та екологічну взаємодію з клієнтами з травматичним досвідом і їхніми сім'ями з урахуванням вікових, гендерних, культуральних та індивідуальних особливостей;
- приймати фахові рішення в складних і непередбачуваних умовах, дотримуючись норм професійної етики;
- оцінювати межі власної компетентності та своєчасно перенаправляти клієнтів до профільних фахівців або установ;
- ефективно взаємодіяти з фахівцями в мультидисциплінарних командах;
- застосовувати методи профілактики вторинної травматизації та професійного вигорання, використовувати супервізію та інтервізію для підтримки власного психологічного здоров'я.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма вивчення дисципліни структурована на 1 модуль, до складу яких входять блоки змістових модулів

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3,0 кредити ЄКТС.

Опис навчального плану з дисципліни

Структура навчальної дисципліни	Кількість годин, з них							Рік навчання	Вид контролю
	Очна форма навчання				Заочна форма навчання				
	Всього, год./кредити ECTS	Аудиторних		СРС	Аудиторних		СРС		
		Лекцій	Практичних		Лекцій	Практичних			
	90 годин/ 3 кредити	10	36	44	4	6	80		
Модуль №1 «Кризова психологія» Змістових модулів 1	90 годин/ 3 кредити	10	36	44	4	6	80	2-й	ПК - диф. залік
		Аудиторне навантаження - 51,1 %, СРС - 48,9%			Аудиторне навантаження - 11,1%, СРС - 88,9%				

Примітка: 1 кредит ECTS становить 30 академічних годин.

Модуль 1. Кризова психологія.

Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти кризової психології

Тема 1. Предмет, завдання та основні поняття кризової психології

СРС. Порівняльний аналіз понять «криза», «стрес», «травма» та «фрустрація» в сучасній психологічній парадигмі.

Тема 2. Кризові життєві ситуації особистості

СРС. Біографічний метод (життєва історія) у дослідженні кризового досвіду особистості.

Тема 3. Нормативні та ненормативні кризи в житті людини

СРС. Екзистенційні кризи: пошук сенсу життя (за В. Франклом) та сучасні логотерапевтичні підходи у кризовому консультуванні.

Тема 4. Специфіка перебігу криз професійного становлення особистості

СРС. Роль супервізії та балінтівських груп у профілактиці професійних криз.

Тема 5. Стрес та травма

СРС Трансгенераційна (міжпоколіннєва) передача травми: механізми, наслідки та шляхи опрацювання.

Тема 6. Огляд програм та окремих технік з подолання стресу та зцілення від травми.

СРС. Доказові методи психотерапії: порівняльний аналіз ефективності EMDR (ДПДГ) та ТФ-КПТ у роботі з наслідками травми.

Тема 7. Конструктивні та деструктивні шляхи виходу з кризи

СРС. Феномен посттравматичного зростання: фактори, що сприяють позитивним особистісним трансформаціям після життєвої кризи.

Тема 8. Сутність психологічної допомоги та класифікація її видів.

СРС. Специфіка дистанційної психологічної допомоги (телефони довіри, кризові онлайн-чати).

Тема 9. Індивідуальні та групові види професійної допомоги

СРС. Роль сім'ї як ресурсу підтримки: основи сімейного консультування в умовах кризи одного з її членів.

Тема 10. Організація психологічної допомоги в кризових ситуаціях

СРС. Аналіз міжнародних протоколів надання психологічної допомоги (IASC, ВООЗ, Червоний Хрест) в умовах гуманітарних криз.

Тема 11. Гострі стресові стани та кризова інтервенція

СРС. Шестикрокова модель кризової інтервенції (за Р. Джилліландом): теоретичний аналіз та межі застосування.

Тема 12. Особливості роботи кризового психолога

СРС. Емпатійна втома та вторинна травматизація кризового психолога: фактори ризику та діагностика.

4. Структура навчальної дисципліни Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1. Кризова психологія				
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти кризової психології				
Тема 1. Предмет, завдання та основні поняття кризової психології СРС. Порівняльний аналіз понять «криза», «стрес», «травма» та «фрустрація» в сучасній психологічній парадигмі.	6	-	2	4
Тема 2. Кризові життєві ситуації особистості СРС. Біографічний метод (життєва історія) у дослідженні кризового досвіду особистості.	6	-	4	2
Тема 3. Нормативні та ненормативні кризи в житті людини СРС. Екзистенційні кризи: пошук сенсу життя (за В. Франклом) та сучасні логотерапевтичні підходи у кризовому консультуванні.	8	2	2	4
Тема 4. Специфіка перебігу криз професійного становлення особистості СРС. Роль супервізії та балінтівських груп у профілактиці професійних криз.	6	-	2	4
Тема 5. Стрес та травма СРС Трансгенераційна (міжпокоління) передача травми: механізми, наслідки та шляхи опрацювання.	8	2	4	2
Тема 6. Огляд програм та окремих технік з подолання стресу та зцілення від травми. СРС. Доказові методи психотерапії: порівняльний аналіз ефективності EMDR (ДПДГ) та ТФ-КІТ у роботі з наслідками травми.	6	-	4	2

Тема 7. Конструктивні та деструктивні шляхи виходу з кризи СРС. Феномен посттравматичного зростання: фактори, що сприяють позитивним особистісним трансформаціям після життєвої кризи.	4	-	2	2
Тема 8. Сутність психологічної допомоги та класифікація її видів. СРС. Специфіка дистанційної психологічної допомоги (телефони довіри, кризові онлайн-чати).	6	2	2	2
Тема 9. Індивідуальні та групові види професійної допомоги СРС. Роль сім'ї як ресурсу підтримки: основи сімейного консультування в умовах кризи одного з її членів.	8	-	2	6
Тема 10. Організація психологічної допомоги в кризових ситуаціях СРС. Аналіз міжнародних протоколів надання психологічної допомоги (IASC, BOO3, Червоний Хрест) в умовах гуманітарних криз.	10	2	4	4
Тема 11. Гострі стресові стани та кризова інтервенція СРС. Шестикрокова модель кризової інтервенції (за Р. Джилліландом): теоретичний аналіз та межі застосування.	10	2	4	4
Тема 12. Особливості роботи кризового психолога СРС. Емпатійна втома та вторинна травматизація кризового психолога: фактори ризику та діагностика.	8	-	2	6
Разом за дисципліну	90	10	36	44

Аудиторне навантаження 51,11%, СРС –48,89%

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	СРС
1	2	3	4	5
Модуль 1 Кризова психологія				
Змістовий модуль 1. Теоретичні та практичні аспекти кризової психології				
Тема 1. Предмет, завдання та основні поняття кризової психології СРС. Порівняльний аналіз понять «криза», «стрес», «травма» та «фрустрація» в сучасній психологічній парадигмі.	8	-	2	6
Тема 2. Кризові життєві ситуації особистості СРС. Біографічний метод (життєва історія) у дослідженні кризового досвіду особистості.	6	-	-	6
Тема 3. Нормативні та ненормативні кризи в житті людини СРС. Екзистенційні кризи: пошук сенсу життя (за В. Франклом) та сучасні логотерапевтичні підходи у кризовому консультуванні.	8	-	2	6

Тема 4. Специфіка перебігу криз професійного становлення особистості СРС. Роль супервізії та балінтівських груп у профілактиці професійних криз.	6	-	-	6
Тема 5. Стрес та травма СРС Трансгенераційна (міжпоколіннева) передача травми: механізми, наслідки та шляхи опрацювання.	6	2	-	4
Тема 6. Огляд програм та окремих технік з подолання стресу та зцілення від травми. СРС. Доказові методи психотерапії: порівняльний аналіз ефективності EMDR (ДПДГ) та ТФ-КПТ у роботі з наслідками травми.	8	-	2	6
Тема 7. Конструктивні та деструктивні шляхи виходу з кризи СРС. Феномен посттравматичного зростання: фактори, що сприяють позитивним особистісним трансформаціям після життєвої кризи.	6	-	-	6
Тема 8. Сутність психологічної допомоги та класифікація її видів. СРС. Специфіка дистанційної психологічної допомоги (телефони довіри, кризові онлайн-чати).	8	-	-	8
Тема 9. Індивідуальні та групові види професійної допомоги СРС. Роль сім'ї як ресурсу підтримки: основи сімейного консультування в умовах кризи одного з її членів.	8	-	-	8
Тема 10. Організація психологічної допомоги в кризових ситуаціях СРС. Аналіз міжнародних протоколів надання психологічної допомоги (IASC, ВООЗ, Червоний Хрест) в умовах гуманітарних криз.	10	2	-	8
Тема 11. Гострі стресові стани та кризова інтервенція СРС. Шестикрокова модель кризової інтервенції (за Р. Джилліландом): теоретичний аналіз та межі застосування.	10	-	2	8
Тема 12. Особливості роботи кризового психолога СРС. Емпатійна втома та вторинна травматизація кризового психолога: фактори ризику та діагностика.	8	-	-	8
Разом за дисципліну	90	4	8	80

Аудиторне навантаження 6,7%, СРС –93,3%

5. Теми лекцій

денна форма навчання

№	Тема лекції	К-ть годин
1	Нормативні та ненормативні кризи в житті людини	2
2	Стрес та травма	2
3	Сутність психологічної допомоги та класифікація її видів.	2
4	Організація психологічної допомоги в кризових ситуаціях	2
5	Гострі стресові стани та кризова інтервенція	2
Разом		10

заочна форма навчання

№	Тема лекції	К-ть годин
1	Стрес та травма	2
2	Організація психологічної допомоги в кризових ситуаціях	2
Разом		4

6. Теми практичних занять**Денна форма навчання**

№ п/п	Тема заняття	К-ть годин
1.	Предмет, завдання та основні поняття кризової психології	2
2.	Кризові життєві ситуації особистості	2
3.	Нормативні та ненормативні кризи в житті людини	2
4	Специфіка перебігу криз професійного становлення особистості	2
5	Стрес та травма	2
6	Огляд програм та окремих технік з подолання стресу та зцілення від травми	2
7	Конструктивні та деструктивні шляхи виходу з кризи	2
8	Сутність психологічної допомоги та класифікація її видів	2
9	Індивідуальні та групові види професійної допомоги	2
10	Організація психологічної допомоги в кризових ситуаціях	2
11	Гострі стресові стани та кризова інтервенція	2
12	Особливості роботи кризового психолога	2
Разом		36

Заочна форма навчання

№	Тема заняття	К-ть годин
1	Предмет, завдання та основні поняття кризової психології	2
2	Нормативні та ненормативні кризи в житті людини	2
3	Огляд програм та окремих технік з подолання стресу та зцілення від травми	2
4	Гострі стресові стани та кризова інтервенція	2
Разом		8

7. Теми лабораторних занять
Лабораторні заняття програмою не передбачені

8. Самостійна робота

Денна форма навчання

№	Тема	К-ть годин
Підготовка до практичних занять з тем:		
1	Порівняльний аналіз понять «криза», «стрес», «травма» та «фрустрація» в сучасній психологічній парадигмі.	4
2.	Біографічний метод (життєва історія) у дослідженні кризового досвіду особистості.	2
3.	Екзистенційні кризи: пошук сенсу життя (за В. Франклом) та сучасні логотерапевтичні підходи у кризовому консультуванні.	4
4.	Роль супервізії та балінтівських груп у профілактиці професійних криз.	4
5	Трансгенераційна (міжпоколіннева) передача травми: механізми, наслідки та шляхи опрацювання.	2
6.	Доказові методи психотерапії: порівняльний аналіз ефективності EMDR (ДПДГ) та ТФ-КПТ у роботі з наслідками травми.	2
7.	Феномен посттравматичного зростання: фактори, що сприяють позитивним особистісним трансформаціям після життєвої кризи.	2
8.	Специфіка дистанційної психологічної допомоги (телефони довіри, кризові онлайн-чати).	2
9	Роль сім'ї як ресурсу підтримки: основи сімейного консультування в умовах кризи одного з її членів.	6
10	Аналіз міжнародних протоколів надання психологічної допомоги (IASC, ВООЗ, Червоний Хрест) в умовах гуманітарних криз.	4
11	Шестикрокова модель кризової інтервенції (за Р. Джилліландом): теоретичний аналіз та межі застосування.	4
12.	Емпатійна втома та вторинна травматизація кризового психолога: фактори ризику та діагностика.	6
Всього		44

заочна форма навчання

№	Тема	К-ть годин
Підготовка до практичних занять з тем:		
1	Порівняльний аналіз понять «криза», «стрес», «травма» та «фрустрація» в сучасній психологічній парадигмі.	6
2.	Біографічний метод (життєва історія) у дослідженні кризового досвіду особистості.	6
3.	Екзистенційні кризи: пошук сенсу життя (за В. Франклом) та сучасні логотерапевтичні підходи у кризовому консультуванні.	6
4.	Роль супервізії та балінтівських груп у профілактиці професійних криз.	6
5	Трансгенераційна (міжпоколіннева) передача травми: механізми, наслідки та шляхи опрацювання.	4
6.	Доказові методи психотерапії: порівняльний аналіз ефективності EMDR (ДПДГ) та ТФ-КПТ у роботі з наслідками травми.	6
7.	Феномен посттравматичного зростання: фактори, що сприяють позитивним	6

	особистісним трансформаціям після життєвої кризи.	
8.	Специфіка дистанційної психологічної допомоги (телефони довіри, кризові онлайн-чати).	8
9	Роль сім'ї як ресурсу підтримки: основи сімейного консультування в умовах кризи одного з її членів.	8
10	Аналіз міжнародних протоколів надання психологічної допомоги (IASC, ВООЗ, Червоний Хрест) в умовах гуманітарних криз.	8
11	Шестикрокова модель кризової інтервенції (за Р. Джилліландом): теоретичний аналіз та межі застосування.	8
12.	Емпатійна втома та вторинна травматизація кризового психолога: фактори ризику та діагностика.	8
Всього		80

9. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Підготовка доповідей до участі у засіданнях СНГ, студентських наукових конференціях, конференціях молодих вчених, написання наукових статей та тез за результатами наукового практичного дослідження або огляду наукових джерел з певної наукової або практичної проблеми, підготовка та участь у вузівському та Всеукраїнському етапах олімпіади з відповідної дисципліни, Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт і т.інш.

Основні напрямки наукової діяльності студента:

- Дослідження специфіки та динаміки переживання нормативного та ускладненого (патологічного) горювання.
- Психологічний аналіз переживання втрати, не пов'язаної зі смертю (втрата домівки, здоров'я, статусу, вимушена міграція).
- Дослідження поширеності, специфіки та динаміки гострих стресових реакцій, ГСР та ПТСР у різних цільових груп.
- Валідизація та апробація сучасних стандартизованих психодіагностичних інструментів (шкали оцінки дистресу, тривоги, депресії, опитувальники травми) для вимірювання кризових станів.
- Вивчення взаємозв'язку між типом психотравмуючої події та глибиною психологічної травматизації особистості.
- Дослідження механізмів формування життєстійкості (резильєнтності) та феномену посттравматичного зростання.
- Емпіричний аналіз адаптивних та дезадаптивних копінг-стратегій поведінки в умовах нормативних та ненормативних (зокрема воєнних) криз.
- Вивчення ролі екзистенційних ресурсів (пошук сенсу, цінності) у подоланні життєвих криз.

10. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів включає теоретичну підготовку до практичних занять, опрацювання лекційного матеріалу, рекомендованої літератури, опанування практичних навичок під час аудиторних занять відповідно до теми та практичній меті заняття, самостійне здобуття знань по темах, які не входять до плану аудиторних занять, аналіз та узагальнення інформації при підготовці до підсумкових занять з модулів дисципліни та підсумкового контролю з дисципліни.

11. ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Форма навчання: очна (денна) та заочна. В умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій або надзвичайного стану (особливого періоду) форма здобуття освіти встановлюється згідно рішень органів виконавчої влади, ВЦА, місцевого органу управління освіти та Вінницького національного медичного університету для створення безпечного освітнього середовища.

Традиційні методи навчання: словесні; наочні; практичні.

Словесні: Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, дослідницький метод.

Методи стимулювання та мотивації навчально-пізнавальної діяльності: індуктивні і дедуктивні методи навчання, методи стимулювання і мотивації навчання.

Методи контролю як методи навчання (контролю з боку викладача, самоконтролю, взаємоконтролю, самокорекції, взаємокорекції).

Наочні: ілюстрування - це різноманітні картини, схеми, таблиці. Також використовується демонстрування, що характеризується рухливістю засобу показу. А саме: навчальні кінофільми та їх фрагменти, навчальні телепередачі та комп'ютерний показ. Комп'ютер дає змогу студентам, не виходячи із аудиторії бути присутніми на іноземних лекціях видатних учених, педагогів.

Практичні методи навчання використовуються для безпосереднього пізнання дійсності, поглиблення знань, формування вмінь і навичок. З них використовуються: практичні вправи (відпрацювання практичної навички).

12. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль здійснюється на кожному з практичних занять. Для контролю рекомендується застосовувати такі засоби визначення рівня підготовки студентів: тестові завдання (для контролю теоретичної підготовки студента), розв'язування ситуаційних завдань (для оцінки уміння застосовувати теоретичні знання у конкретних ситуаціях), виконання практичних навичок. Поточний контроль проводиться також шляхом усного опитування та аналізу участі студента у загальній дискусії під час практичних занять.

Знання студента з теми оцінюють традиційною оцінкою (5-ти бальна система) згідно «Положень про організацію навчального процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова».

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю успішності навчання з дисципліни є диференційований залік, який включає усну відповідь на завдання екзаменаційного білету.

Критерії оцінювання засвоєння теоретичних знань під час поточного контролю

Оцінювання усної відповіді під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який глибоко і всебічно засвоїв теоретичний матеріал, грамотно і логічно його викладає. Він може вільно оперувати професійною термінологією, чітко відповідає на нестандартні питання за темою заняття, уміє пов'язати матеріал даної теми з вивченими раніше розділами, що свідчить про опанування рекомендованої літератури та здатність аналізувати вивчений матеріал, а також чітко демонструє значення засвоєних теоретичних знань. Дає повні, розгорнуті відповіді на додаткові запитання викладача.

Оцінка «**добре**» виставляється студенту, який знає і добре володіє теоретичним матеріалом, грамотно його викладає, не допускає неточностей при відповіді, уміє розкрити тему з позицій її значення та практичного застосування, але при цьому відповіді не виходять за межі підручника, методичних рекомендацій. Відповідає на додаткові запитання викладача.

Оцінка «**задовільно**» виставляється студенту, який знає базові поняття та визначення з вивченої теми, але допускає значні неточності або має труднощі при формулюванні відповіді, не може пов'язати теоретичний матеріал із практикою.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється студенту, який не знає теоретичних основ теми, допускає грубі помилки при відповіді, не розуміє базових понять та визначень, не може пояснити значення теоретичного матеріалу для практичної діяльності.

Оцінювання виконання практичних навичок під час поточного контролю

Оцінка «**відмінно**» виставляється студенту, який, знає хід та послідовність самостійної навчально-дослідницької роботи для виконання практичного завдання, демонструє правильне виконання необхідних практичних навичок, та вірно з чіткими формулюваннями узагальнень та висновків, застосовує в практичній діяльності.

Оцінка «добре» виставляється студенту, який допускає неточності при виконанні навчально-дослідної роботи, але здатний самостійно виявити допущені помилки та може продемонструвати виконання практичної навички в цілому.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який знає основи практичного завдання, але зазнає труднощів при виконанні практичної навички, або вправи, не може продемонструвати повну правильну послідовність практичних навичок, не може трактувати в повному обсязі результати проведених досліджень.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не може продемонструвати виконання практичної навички, зазнає значних труднощів при виконанні вправи, порушує порядок виконання практичної роботи.

Оцінювання виконання тестових завдань під час поточного контролю

Оцінка «відмінно» виставляється студенту, який при проведенні тестового контролю допускається не більше 10% неправильних відповідей (обсяг правильних відповідей 90-100%).

Оцінка «добре» виставляється студенту, який під час тестового контролю допускає не більше 20% помилок (обсяг правильних відповідей 80-89 %).

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який робить помилки не більш, ніж в 40% тестових завдань (обсяг правильних відповідей 60,5-79%). Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який при тестовому опитуванні правильно розв'язує менше 60% тестових завдань.

Оцінювання при вирішенні ситуаційних задач

Оцінка «відмінно» ставиться студенту, який вільно і правильно вирішує стандартні і нестандартні ситуаційні завдання: вірно визначає проблему та представляє шляхи її вирішення, правильно обґрунтовує свою відповідь, може запропонувати кілька шляхів вирішення проблеми.

Оцінка «добре» ставиться студенту, який правильно вирішує типові ситуаційні завдання, при цьому може припускатися несуттєвих помилок і неточностей: проблема виявлена, але не повністю розкрита, можливі незначні помилки у шляхах її вирішення; студент обґрунтовує свою відповідь але не в повній мірі.

Оцінка «задовільно» виставляється студенту, який в цілому вирішує проблему, але припускається декількох більш суттєвих помилок при вирішенні ситуаційних задач: проблема виявлена та вирішена частково, виникають складності при обґрунтуванні прийнятого рішення.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту, який не розуміє суті вказаної проблеми, не може дати правильної відповіді на завдання.

Оцінювання самостійної роботи студента

Самостійну роботу студентів оцінюють під час поточного контролю на аудиторному практичному занятті, адже окремі завдання до самостійної роботи мають бути освоєні студентами як вхідний рівень знань до проведення практичних занять з дисципліни.

Оцінювання індивідуальної роботи студента

Бали за індивідуальну роботу нараховуються лише при успішному її виконанні та захисті. Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їх обсягу та значимості, але становить не більше 12 балів. Вони додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність, або до підсумкової оцінки з дисципліни за участь та перемогу в університетських, всеукраїнських та міжнародних олімпіадах, наукових конференціях, при наявності друкованих робіт (шкала нарахування балів за індивідуальну роботу представлена в п. 14).

Критерії кінцевого оцінювання знань (диференційований залік)

До диференційованого заліку здобувачі допускаються за умови відсутності академічної заборгованості: середній бал поточних оцінок не менше 3,0 (72 бали за 120-бальною шкалою), всі пропущені практичні заняття відпрацьовані на позитивну оцінку («3» і більше), всі пропущені лекції відпрацьовані. В іншому випадку здобувач повинен підвищити середній бал, відпрацювавши незадовільні оцінки та відпрацювати пропущені заняття.

Оцінювання усної частини диференційованого заліку відбувається за 5-бальною шкалою:

«5» - здобувач повністю розкриває зміст матеріалу в обсязі, передбаченому програмою, а також володіє інформацією, представленою в додатковій літературі, подає матеріал грамотною мовою в певній логічній послідовності, вірно використовує психіатричну термінологію, відповідає самостійно без навідних та додаткових запитань;

«4» - здобувач демонструє ґрунтовні знання і добре розуміння матеріалу з екзаменаційних питань, але припускається негрубих помилок або неточностей загального характеру, вірно відповідає на всі додаткові запитання;

«3» - здобувач неповно і непослідовно викладає матеріал, демонструє знання основних положень дисципліни, проте не називає всі основні поняття психіатрії, припускається помилок в трактуванні основних термінів, які лише частково виправляє після навідних і додаткових запитань екзаменатора;

«2» - здобувач отримує, якщо він не розкрив основний зміст екзаменаційних питань, виявлено незнання та/або нерозуміння студентом більшої частини навчального матеріалу, допущені грубі помилки не виправляє навіть після кількох навідних запитань екзаменатора.

Перелік питань до диференційованого заліку:

1. Предмет, об'єкт, завдання та основні поняття кризової психології.
2. Понятійно-категоріальний апарат: криза, кризова життєва ситуація, психотравмуюча подія, кризовий стан.
3. Динаміка, етапи та фази перебігу психологічних криз.
4. Типологія та періодизація нормативних (вікових) і ненормативних криз особистості.
5. Феноменологія кризи ідентичності та екзистенційної кризи: ознаки, причини, шляхи вирішення.
6. Специфіка перебігу та наслідки криз професійного становлення особистості.
7. Вплив індивідуально-психологічних особливостей на реакцію людини в кризовій ситуації. Копінг-стратегії.
8. Механізми психологічного захисту особистості в умовах переживання кризи.
9. Конструктивні та деструктивні шляхи вирішення проблем кризових станів.
10. Горе як психофізіологічна реакція людини на втрату. Феноменологія та динаміка.
11. Нормативне та ускладнене (патологічне) горе: диференційна діагностика.
12. Психологічний супровід та допомога клієнту на різних етапах переживання горя.
13. Феномен самогубства як дезадаптивна реакція на життєву кризу.
14. Психологічна характеристика суїцидальної поведінки: внутрішні та зовнішні прояви.
15. Оцінка суїцидального ризику та принципи консультування суїцидальних клієнтів.
16. Психічна травма та травматичний стрес: поняття, види, механізми впливу на психіку.
17. Специфіка психотравми в умовах війни (втрата безпеки, вимушене переміщення, досвід полону, втрата близьких).
18. Емоційне, фізичне та сексуальне насильство як психотравмуючий чинник.
19. Гострий стресовий розлад (ГСР): поняття, основні ознаки, стадії розвитку.
20. Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР): клінічна картина та діагностичні критерії (за DSM-5 / МКХ-11).
21. Диференціальна діагностика ГСР, ПТСР та нормативних реакцій на сильний стрес.
22. Феномен посттравматичного зростання: концепція, критерії та фактори розвитку.
23. Сутність, завдання та види психологічної допомоги в кризових станах.
24. Етичні принципи та обмеження компетентності при наданні кризової психологічної допомоги.
25. Перша психологічна допомога (ППД): алгоритми, протоколи та особливості застосування.
26. Техніки стабілізації при гострих стресових реакціях (паніка, ступор, агресія, рухове збудження).
27. Поняття кризової інтервенції як екстреної допомоги: моделі та етапи втручання.
28. Базові принципи, види та техніки кризового психологічного консультування.
29. Групові форми кризової допомоги: специфіка та групова динаміка травмованих осіб.

30. Організація психологічної допомоги при масових кризових ситуаціях. Діяльність кризових служб.
31. Основні цілі та стратегії терапії ПТСР.
32. Травма-фокусована когнітивно-поведінкова психотерапія (ТФ-КПТ) у роботі з травмою.
33. Доказові методи лікування травми (EMDR / ДПДГ) та тілесно-орієнтовані підходи.
34. Використання арт-терапевтичних засобів та експресивних методів у кризовій допомозі.
35. Стандартизовані методики психодіагностики кризових станів, рівня дистресу та ПТСР.
36. Психодіагностика адаптивного потенціалу та копінг-стратегій особистості.
37. Специфіка роботи та психологічні ризики в діяльності кризового психолога.
38. Вторинна травма та емпатійна втома: поняття, прояви та характеристика.
39. Профілактика синдрому емоційного вигорання у кризових психологів.
40. Стратегії збереження резильєнтності, психогігієна та професійне відновлення фахівця.

13. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни “Кризова психологія” проводиться у вигляді диференційного заліку після вивчення дисципліни в 3 семестрі.

14. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова шляхом конвертації середньої арифметичної оцінки поточної успішності здобувача освіти за універсальною 200-бальною шкалою. До нарахованих балів за поточну успішність додаються індивідуальні бали (за умови їх зарахування на підставі успішного виконання індивідуальних завдань).

Нарахування балів за дисципліну проводять згідно чинного положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова. Складовими оцінки за дисципліну є конвертоване у бали середнє арифметичне поточної успішності за універсальною 120-бальною шкалою (від 72 до 120 балів), бали за підсумковий контроль (від 50 до 80 балів) та індивідуальної роботи студента (від 6 до 12 балів).

Мінімальний (позитивний) бал, отриманий здобувачем вищої освіти в цілому за екзамен, становить **50. Максимальна сума балів - 80.**

Бали за екзамен відповідають такій шкалі оцінок:

оцінка «3» - 50-60 балів

оцінка «4» - 61-70 балів

оцінка «5» - 71-80 балів

Бали за поточну успішність, підсумковий контроль та традиційну оцінку викладачі вносять у відомість деканату. Отримані бали (сума балів поточної успішності та підсумкового контролю) відповідають фіксованій шкалі оцінок:

оцінка «5» - 180-200 балів

оцінка «4» - 160-179 балів

оцінка «3» - 122-159 бали.

Найбільш доцільним слід вважати такий підхід додавання індивідуальних балів з дисципліни:

- 10 балів - за призові місця на всеукраїнських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських і міжнародних (закордонних) наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.

- 9 балів - за призові місця в університетських олімпіадах і наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.

- 8 балів - за участь (якщо 3О брав участь, але не посів призове місце) у всеукраїнських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських і міжнародних (закордонних) наукових конференціях з наявністю друкованої роботи.

- **6-7 балів** - за участь (якщо ЗО брав участь, але не посів призового місця) в університетській олімпіаді, науковій конференції з наявністю друкованої роботи.

- **4-5 балів** - за участь у роботі клінічних кафедр (чергування з викладачами, участь у науково-дослідній роботі кафедр в позанавчальний час)

- **1-3 балів** - за виготовлення на кафедрах препаратів, схем, таблиць та відеофільмів - з урахуванням важливості виконаної роботи.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач освіти після засвоєння дисципліни, - 200 балів.

Мінімальна кількість балів становить 122 бали.

Бали за підсумковий контроль та поточну успішність студентів деканат вносить у програму Контингент і ранжує їх. Ранжування проводять на підставі отриманих балів за дисципліну згідно національної шкали та шкали ЄКТС (див. Положення про організацію освітнього процесу).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-120,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

15. Методичне забезпечення дисципліни

- Робоча програми, силабус.
- Навчальні відеофільми відповідно до теми заняття.
- Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів при підготовці студентів до практичних занять.
- Методичні рекомендації для самостійної поза аудиторної роботи студентів.
- Методичні рекомендації для викладачів.
- Тести для контролю засвоєння тем практичних занять.
- Схеми, таблиці відповідно до теми заняття.
- Навчальні посібники, підручники.

16. Рекомендована література

Основна:

1. Амплєєва О. М. Екстремальна психологія: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 Психологія. Одеса: Бондаренко М.О., 2024. 75 с.
2. Атаманчук Н. М. Актуальні проблеми кризової та екстремальної психології: Методичні вказівки до практичних занять для магістрів спеціальності 053 «Психологія». Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 54 с.
3. Бази́ка Є. Л. Кризова психологія [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів спеціальності 053 «Психологія». Одеса: ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2024. 65 с.
4. Бурлакова І. А., Корнієнко В. В. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Клінічна психологія». Дніпро: ДДУВС, 2023. 88 с.

5. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-ХІІ (поточна редакція). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
6. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 № 1489-ІІІ (поточна редакція). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>
7. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати: Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2022. 52 с.
8. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: Навч.-методичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 124 с.
9. Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Олійник В. О. Посттравматичне зростання військовослужбовців-учасників бойових дій. Частина 1. Теоретичні основи. Методичний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2024. 152 с.
10. Кришталь М. А., Фомич М. В. Екстремальна та кризова психологія: методичні вказівки. Черкаси: ЧПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2020. 34 с.
11. Лефтеров В. О. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Екстремальна та кризова психологія» для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2024. 67 с.
12. МКХ-11. Розділ 06: Психічні і поведінкові розлади та порушення нейропсихічного розвитку (статистична класифікація) / За заг. ред. В. Д. Мішиєва. Вид. 2-ге. Київ: МОРІОН, 2024. 300 с.
13. Мохнар Л. І., Головченко С. І., Грибенюк Г. С. та ін. Психологія діяльності в особливих умовах: навч. посіб. / за заг. ред. проф. М. А. Кришталя. Черкаси: видавець Третяков О. М., 2021. 120 с.
14. Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації»: Наказ МОЗ України від 19.07.2024 № 1265. Режим доступу: <https://moz.gov.ua>

Допоміжна

1. Босс П. Втрата, травма та резильєнтність. Терапевтична робота з невизначеною втратою: Методичний посібник. Київ, 2022. 150 с.
2. Дії підрозділів ДСНС України в умовах воєнного стану: навчальний посібник / за ред. М. Ковалю. Львів: ЛДУБЖД, 2023. 308 с.
3. Кришталь М. А., Фомич М. В., Мохнар Л. І. та ін. Сучасні форми та методи роботи психолога в кабінеті психологічного розвантаження персоналу ДСНС України: монографія. Черкаси: видавець Вовчок О. Ю., 2023. 198 с.
4. Медична психологія: підручник / за заг. ред. докт. мед. наук, проф. І. Д. Спіріної. Дніпро: ЛІРА, 2022. 300 с.
5. Перша психологічна допомога в гострих стресових ситуаціях: навч.-практич. посіб. / за заг. ред. О. А. Моргунова. Харків: ХНУВС, 2022. 84 с.
6. Христенко О., Карпцова С. Переживаючи втрату: практичний посібник. Київ, 2022.
7. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR). 5th ed., Text Revision. Washington, DC: American Psychiatric Association, 2022.

17. Інформаційні ресурси

1. Електронна адреса сайту університету: <http://vnmu.edu.ua>
2. Електронна адреса сайту бібліотеки університету: <http://library.vnmu.edu.ua>
3. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
4. Центр тестування <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
5. МОЗ України <https://moz.gov.ua/>
6. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan>
7. Сайт кафедри медицини катастроф та військової медицини <https://emergency.vnmu.edu.ua/>
8. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
9. Сайт Верховної Ради України: Режим доступу <http://www.rada.gov.ua/>
10. Інформаційно правовий портал «Закони України»: <http://uazakon.com/>
11. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>

12. Сайт Міністерства оборони України: Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>.
13. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
14. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
15. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
16. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>
17. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
18. Міжвідомчий постійний комітет (IASC) <http://interagencystandingcommittee.org/mental-health-and-psychosocialsupport-emergency-settings>
19. Міжнародна класифікація хвороб 11 перегляду <https://icd.who.int/browse11/l-m/en#http%3a%2f%2fid.who.int%2fid%2fentity%2f2070699808>